

Nr 20

Försvarsutskottets betänkande med anledning av motioner om lantbrukares krigsplacering och repetitionsutbildning.

I motionen 1972:951 av herr Fågelsbo (c) har hemställts att gällande regler ändras så att de väsentligt underlättar värnpliktiga lantbrukares möjligheter att få fullgöra sin tjänstgöring i hemvärnet.

I motionen 1972:955 av herr Leuchovius m. fl. (m, s, c, fp) har hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om utredning av förutsättningarna för att i största möjliga utsträckning krigsplacera lantbrukare i lokalförsvarsförband och i hemvärnet samt om en översyn i syfte att öka kvoterna av värnpliktiga med krigsuppskov.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionerna från överbefälhavaren.

Frågans behandling 1969

I motioner till 1969 års riksdag föreslogs att 1966 års värnpliktskommitté skulle få i uppdrag att pröva frågan om jordbrukares och andra jämförbara företagares överförande till lokalförsvarsförband i syfte att reducera de negativa verkningarna av driftavbrott vid fullgörande av repetitionsövningar. Statsutskottet inhämtade yttranden över motionerna från överbefälhavaren och värnpliktsverket. Med hänvisning bl. a. till att nya grunder för utbildningen av de värnpliktiga beslutades av riksdagen år 1966 och till reglerna för uppskov och anstånd med utbildning avstyrkte utskottet bifall till motionerna (SU 1969:156). Riksdagen följde utskottet.

Utskottet

Båda motionerna behandlar de värnpliktiga lantbrukarnas problem i samband med repetitionsutbildningen i fred. Motionen 1972:955 tar dessutom upp lantbrukarnas betydelse för livsmedelsförsörjningen under beredskapstillstånd och krig.

Pågående planering inom det militära försvaret kan komma att leda till att antalet lokalt bundna markstridsförband ökar. En bedömning av utbildningsmål och uppgifter för stationära lokalförsvarsförband skall göras av 1972 års värnpliktsutredning. Utredningen skall vidare överväga bl. a. om den nuvarande tiden för utnyttjande av de värnpliktiga i krigsorganisationen bör ytterligare varieras mellan olika typer av förband och i olika delar av landet. I direktiven anges att uppskovsinstitutet och dess utnyttjande är av betydelse när utredningen skall belysa konsekvenserna av sina förslag inom andra delar av totalförsvaret.

Blockorganisationen inom jordbruket ingår i en av uppskovsgrupperna enligt uppskovskungörelsen (1959:146). Enligt samma kungörelse åligger det arbetsmarknadsstyrelsen att i samråd med överbefälhavaren, överstyrelsen för ekonomiskt försvar och statens jordbruksnämnd vidta förberedelser för befrielse i form av kollektiv yrkesledighet för värnpliktiga inom vissa yrken.

Jordbrukets blockorganisation har nyligen varit föremål för översyn. Nya bestämmelser av Kungl. Maj:t har trätt i kraft den 1 juli 1972. På myndighetsnivå pågår under ledning av statens jordbruksnämnd arbete för att få fram nya anvisningar för den regionala planeringen. Sådana anvisningar beräknas föreligga inom de närmaste månaderna. Arbetet väntas leda till en mera ingående och individuell prövning av den enskilde lantbrukarens behov av uppskov med hänsyn till folkförsörjningen. Antalet lantbrukare med sådan befrielse från skyldighet att tjänstgöra vid krigsmakten under beredskapstillstånd och krig beräknas öka.

Utskottet anser att den pågående strukturomvandlingens betydelse för folkförsörjningen på olika områden måste uppmärksammas. Utvecklingen mot större företag och ökad specialisering inom jordbruket är också en av utgångspunkterna för det arbete beträffande blockorganisationen som har redovisats i det föregående.

I det militära försvaret krigsplaceras värnpliktiga i fältförband eller lokalförsvarsförband främst beroende på ålder. Några särskilda principer för krigsplacering av värnpliktiga lantbrukare torde inte f. n. kunna införas utan betydande nackdelar. Resultaten av pågående planering och av värnpliktsutredningens arbete kan dock komma att medföra i viss mån ändrade förutsättningar.

Svåra problem för lantbrukare och andra ensamföretagare i samband med repetitionsutbildningen i fred torde i stor utsträckning medföra bifall till ansökningar om anstånd med tjänstgöring. Lantbrukarnas speciella svårigheter att för en tid lämna ordinarie sysslor har föranlett dessa att inleda en försöksverksamhet med ett avbytarsystem. Försöken bedrivs i flera län och vissa statsbidrag utgår för verksamheten.

Beträffande hemvärdet vill utskottet liksom statsutskottet vid 1969 års riksdag påpeka dess karaktär av organisation som rekryteras på frivillig väg.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet bifall till motionerna 1972:951 och 1972:955.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionerna 1972:951 och 1972:955.

Stockholm den 31 oktober 1972

På försvarsutskottets vägnar

PER PETERSSON

Närvarande: herrar Petersson i Gäddvik (m), Gustavsson i Eskilstuna (s), Gustafsson i Stenkyrka (c), Enskog (fp), Gustavsson i Ängelholm (s), Häll (s), Brännström (s), Pettersson i Lund (s), Gustavsson i Nässjö (s), Gernandt (c), Karl Bengtsson i Varberg (fp), Åkerfeldt (c) och Björck i Nässjö (m).

